

dane šijan: moć titove riječi
mladost, zagreb, 1967.

TKO JE TITO?

Pitanje je možda apsurd, no apsurd u kojem može da se prelomi jedna konkretnost, ona činjenična baza mjere i granica jedne historijske stvarnosti. Zato pitanje zapravo glasi — koliko mi *stvarno* znamo o Titu, o tom čovjeku, koji je već tri decenije nosilac ovog našeg jugoslavenskog vremena; koliko je Tito samo to vrijeme a koliko je on historijska stvarnost koja će biti prisutna u svakom drugom vremenu?

Pitanje je možda i prekrupno za ovu priliku, samo za ovaj osvrt na jednu knjigu i povodom nje, no ono se postavlja, i mora biti jednom postavljeno, iz više razloga:

— prvo, ovo današnje naše vrijeme već je jedno od onih drugih, i ono s ličnošću i djelom Tita može komunicirati i stvarno primati samo, gotovo samo, ukoliko su ta ličnost i djelo oslobođeni od subjektiviteta vremena u kojem nastaju;

— drugo, naše je vrijeme opterećeno velikom količinom pozitivnog materijala o ličnosti i djelu Tita, odnosno revoluciji i subjektivnim odnosom onih koji su pripadnici i nosioci tog vremena, te su nesumnjive vrijednosti tog vremena pretežno samo činjenice koje same po sebi ne mogu biti živi pokretači današnjice. To su dva osnovna razloga, koja, makar i tako šturo iskazana, mogu biti okvirni kriterij za radove koji se odnose na tu našu historiju i njezine ličnosti. Po tome to može biti i okvirni kriterij za ovu knjigu D. Šijana, samo okvirni, dok ga konkretnije daje i sam autor u svom predgovoru knjizi, kojeg citiram u cjelini: „Ovaj rad ima za cilj da ukaže na bitna svojstva jugoslavenske socijalističke revolucije, na njene izvore i tokove i da učini pregnantnom Titovu misao koja se javlja kao sublimacija slobodarskih težnji naroda Jugoslavije i stvaralačke primjene marksizma-lenjinizma u Jugoslaviji.

Prema tome, ovaj rad želi da bude *uvodna* u Titovo djelo koje je nerazdvojno vezano za revoluciju kojom je Tito rukovodio kao njen glavni strateg u svim njenim fazama.”

Autor to, na svoj način, i daje, za što ima i nužnu pretpostavku. On naime osjeća organsku cjelovitost tog revolucionarnog vreme-

na. Pod dojmom njegove knjige mogli bi čak reći, da jugoslavenska socijalistička revolucija u čitavom svom dosadašnjem toku, od njenih začetaka krajem prošlog stoljeća pa do današnje reforme, predstavlja jedan cjeloviti ciklus u permanentnom toku socijalističke revolucije. To svoje shvaćanje autor izražava već u samom uvodnom dijelu, pristupu, u kojem razlaže suštinu i karakter socijalne revolucije, poantirajući njezinu dijalektičnost, tj. njezinu trajnost kao nužnost ukoliko se žele postići ciljevi pred nju postavljeni — „po čemu se (ta naša revolucija) i razlikuje od prevaziđenog tipa buržoasko-demokratske revolucije, čiji je ideal bio klasno građansko društvo.” Ta cikličnost i cjelovitost naše revolucije izrečena je nadalje konceptom same knjige. Autor je materiju podijelio u tri dijela: Spoznajna nužnost, Pobuna, Samoprevazilaženje. U ta tri dijela autor komponira pozitivni materijal i svoju interpretaciju. Taj pozitivni materijal najprije su fragmenti iz radova onih koji su kovali misao naučnog socijalizma i duhovno pripremali revoluciju (Tucović, Marković, Pelegić, Cesarec, Krleža i drugi), a zatim su to fragmenti iz Titovih radova. Iz čitave te kompozicije dobiva se vrlo jasno i jednostavno izložena slika cjeline naše revolucije, njezini izvori, bitni tokovi i karakteristike, odnosno značaj jednog ljudskog djela u toj i za tu revoluciju, tj. Titovog.

Ta koncepcija autorova, tj. dosadašnji tok revolucije kao jedan dijalektički ciklus sa svojim sukobljenim društvenim suprotnostima, te aktom socijalne revolucije kao njihovim razrješenjem, a s procesom samoupravljanja i današnjom reformom kao samoprevazilaženjem, u skladu je s onim okvirnim kriterijem. Ta koncepcija proizlazi iz suštine same te naše revolucije i uvjet je svakom pristupu toj historiji, nasuprot linearnoj, pozitivističkoj koncepciji, koja se u nas stvara po inerciji faktografskog materijala i inerciji subjektivnosti te historije, odnosno, njezinih nosilaca, koji, ugrađeni u nju, hoće-neće, nastoje da samo prolongiraju tu historiju.

Drugo je pitanje koliko je u okviru takve koncepcije autoru uspjele izraziti Titovu lič-

nost i djelo. Sama činjenica da su osnova Šijanova rada fragmenti Titovih radova ima za posljedicu slijedeće: same riječi Titove, koje su tako reći sami činovi u određenim momentima revolucije, činovi koji su sublimacija tih momenata revolucije, jasno govore o historijskom značaju Tita, ali te iste riječi, jer se kroz njih interpretira sama revolucija, u tolikoj mjeri vežu Tita uz revoluciju, da ostaje nedovoljno plastična ličnost Titova kao historijska pojava za sebe i po sebi. Nasuprot tome, mi dobivamo, čitajući tu knjigu, jedan portret, koji se gotovo potpuno utapa u revoluciju i o kojem mi *znamo* njegovu veliku ulogu u njoj; uz to, portret s naglašenim, običnim, ljudskim crtama, dok nam izmiče ljudskost tog portreta u svojoj historičnosti. Mislim da je to uzrokovano time što je autor lično vezan uz to vrijeme i što taj njegov odnos postaje u priličnoj mjeri i odnos prema materiji koju obrađuje, te ga sputava da se potpuno oslobodi u onom svom osjećaju za dijalektičku organičnost te historije i Titove ličnosti u njoj. Ta lična preokupacija, barem što se tiče ove knjige, autora sprečava da uđe i u dijalektičku analizu materije koju obrađuje. Zbog toga u dijalektičkoj cjelini, kako autor daje to revolucionarno vrijeme i Titovu ličnost i djelo u njemu, ostaje ispunjeno uglavnom samo izloženim i poznatim pozitivnim materijalom koji nije suočen u svojim protivrječnosti. Te protivrječnosti nalaze svoje suočenje u stilu autorovog mišljenja kojeg bi mogli nazvati epsko-filozofskim i kojemu je podloga onaj njegov lični, emotivni, odnos. Taj stil osjećanja i mišljenja stil je upravo tog vremena o kojem autor govori. Samoupravnost koja se kuje danas, pogotovo ako je proširimo u etičku dimenziju, dijalektički je suprotna tom načinu postojanja. Upravo zbog toga je potrebno osloboditi ono vrijeme i djela pojedinaca u njemu za ovo. Samoupravnost mora imati svoje korijenje. Ova knjiga je uvođenje u to, upravo ono što je i bila namjera autora, uz uvjet da imamo na umu ova dva vremena u suočenju kojih mi danas i postojimo.

Kamilu BURGER

dimenzije novinske kritike

mitja mejak: književna kronika 1962—1965, „obzorja“,
maribor, 1967.

Pravih i istrajnih kritičara koji neguju novinsku kritiku oduvek je bilo malo. To očito govori da je ovaj oblik kritike izuzetno težak i da se u njemu kritičar brzo iscrpljuje. Novinska kritika traži jaku ličnost razvijenih estetskih i etičkih osećanja koja može i ume brzo da reaguje na svaku književnu pojavu; kritičar novinske kritike mora biti vrlo promišljen i da već posle prvog čitanja donese sud lucidno iskazan iz koga se moraju videti njegova estetska uverenja, umetničke vrline i nedostaci dela, problemi koje ono tretira i njegovo trenutno mesto i položaj u literaturi kojoj pripada. Ovakvo složeni zahtevi novinske kritike utiču na to da takve kritike nema uvek, da je ona povremena i da u životu jednoga kritičara predstavlja fazu u kojoj je najintenzivnije vezan za umetnička previranja i literaturu koju prati i svoja lična. Kritičar dok stvara novinsku kritiku on živo komunicira se tekućim problemima literature — on je neprekidno u situ-

(Nastavak na 40. strani)